

การบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขา
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
Participatory Local Administration Based on the Buddhist Partway
(The Threefold Learning) of Local Administrative Organizations
at Pho Chaidistrict, Roi-Et Province

พระครูโพธิชัยคุณ ปสนโน (วรกมลวัฒน์ศิริ)¹ และ พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
PhrakruPhothichaikhun Pasanno (Worakamonwattanasiri)¹
and Pornpimol Pochailar²
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}
Corresponding Author, Email: pakupotichai1966kun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เปรียบเทียบระดับการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 191 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .95

* ได้รับบทความ: 1 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 23 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 25 มิถุนายน 2566
Received: 1 March 2023; Revised: 23 June 2023; Accepted: 25 June 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความโปร่งใส รองลงมา ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการติดตามและการประเมินผลการทำงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านนโยบายการบริหารงาน

2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุระดับการศึกษาและตำแหน่งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามตำแหน่งโดยรวมและด้านความโปร่งใส ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ข้อเสนอแนะการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่สำคัญได้แก่ ควรให้โอกาสกับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อกำหนดเป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันหาแนวทางในความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา นำธรรมาภิบาลเข้ามาใช้ในการบริหารองค์กร

คำสำคัญ: การบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม; หลักไตรสิกขา; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this thesis are: 1) to study the level of participatory local administration according to the trisikkha principles of local administrative organizations in Phochai District. Roi Et Province 2) to compare the level of local administration with participation according to the tri-sikkha principles of local government organizations in Phochai District Roi Et Province classified by gender, age, education level and position 3) to study the recommendations for participatory local administration according to the tri-sikkha principles of local administrative organizations in Phochai District. Roi Et Province The sample group consisted of personnel performing duties in local government organizations in Phochai District. The data collection tool was a 5-level estimation scale questionnaire with content accuracy of 0.67-1.00 and confidence of .95.

The research results were as follows:

1) The level of participatory local administration according to the trisikkha principles of local administrative organizations Overall and each aspect is at a high level. The aspect with the highest average was transparency, followed by the promotion of public participation. Follow-up and performance evaluation and the side with the lowest mean is management policy.

2) The results of the comparison of opinion levels towards the participation of local administration according to the trisikkha principles of local administrative organizations by gender, age, education level and overall and individual positions not different.

3) Suggestions for participatory local administration according to the trisikkha principles of important local government organizations should provide opportunities for people to participate in the survey of the organization's problems in order to formulate a policy for solving common problems. Apply the principles of good governance in the management of the organization.

Keywords: Participatory Local Administration; Trisikkha Principles; Local Government Organizations

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการบริหารราชการแผ่นดินโดยใช้หลักการรวมอำนาจ แบ่งอำนาจ และกระจายอำนาจ โดยเฉพาะหลักการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น ซึ่งก็คือการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจหรือกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่างเพื่อผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของท้องถิ่น โดยวัตถุประสงค์ในการกระจายอำนาจคือเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและชุมชนโดยมีองค์กร ผู้รับผิดชอบ มีอิสระในการใช้ดุลยพินิจ มีเจ้าหน้าที่และงบประมาณในการดำเนินงานแยกออกจากราชการส่วนภูมิภาคแต่ทั้งนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลาง เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของประชาชน (ชลชาติพย์ ชัยโคตร, 2560 : 1)

องค์การบริหารส่วนตำบลมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จนถึงฉบับที่ 7 พ.ศ. 2566 ยกฐานะจากสภาตำบลที่มีรายได้

ที่ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท กฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล (ม.58) ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้บริหารท้องถิ่นเรียกว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมาจากการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ตามมาตรา 16 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับท้องถิ่น 5 ปี และแผนประจำปีเตรียมความพร้อม สำหรับสนองความต้องการของบุคคลที่อยู่ในวัยแรงงานในอนาคต จะต้องมีการเตรียมพร้อมในการลงทุนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความต้องการด้านอาหาร การรักษา สภาพสมดุลของสิ่งแวดล้อมที่ขึ้นอยู่กับกลุ่มของอายุ และเพศของประชากรทั้งหมดของจังหวัดและประเทศ ภายใต้สภาพการพัฒนา (กระทรวงมหาดไทย, 2546)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย บริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นพื้นฐานตามหลักการกระจายอำนาจ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารองค์กร ให้มีความเจริญเติบโตทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัยเป็นถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของชนชาวอีสาน มีความโดดเด่นด้านเกษตรกรรม ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย ก็เป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนกิจกรรม อาชีพของชาวบ้าน และชาวบ้านก็มีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว แต่ปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัยประสบอยู่คือ ขาดความโปร่งใส ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารงานไม่ตอบสนองสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน กระแสการต่อต้านการบริหารก็จะเกิดขึ้นรวดเร็วและรุนแรง ในทางตรงกันข้ามหากการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัยยึดหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีความโปร่งใส การบริหารงานตอบสนองสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนจะก่อให้เกิดพลังอำนาจในการบริหารงานองค์กรได้รวดเร็ว การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่นและกระจายอำนาจเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับประเทศ ซึ่งการนำหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านนโยบายการบริหารงาน
2. ด้านความโปร่งใส
3. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. ด้านการติดตามและการประเมินผลการทำงาน โดยนำหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย 1) อธิศีลสิกขา 2) อธิจิตตสิกขา และ 3) อธิปัญญาสิกขา เป็นรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่มีการนำหลักการสมัยใหม่ประยุกต์ร่วมกับหลักการพุทธบริหารเพื่อเกิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ของการบูรณาการทั้งสองศาสตร์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากที่สภาพปัญหากล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาเพื่อการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลการศึกษานี้จะใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง
- 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970) จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น บุคลากรที่ปฏิบัติงานที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 191 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขา	ระดับการปฏิบัติ			
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านนโยบายการบริหารงาน (อธิปญญาสิกขา)	4.15	0.70	มาก	4
2. ด้านความโปร่งใส (อธิศีลสิกขา)	4.28	0.63	มาก	1
3. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (อธิจิตตสิกขา)	4.26	0.63	มาก	2
4. ด้านการติดตามและการประเมินผลการทำงาน (อธิปัญญาสิกขา)	4.26	0.63	มาก	3
รวม	4.24	0.51	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.51) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความโปร่งใส (อธิศีลสิกขา) ($\bar{x} = 4.28$, S.D.= 0.63) รองลงมา ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (อธิจิตตสิกขา) ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.63) ด้านการติดตามและการประเมินผลการทำงาน (อธิปัญญาสิกขา) ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.63) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านนโยบายการบริหารงาน (อธิปญญาสิกขา) ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏ ดังนี้

1. ด้านนโยบายการบริหารงาน (อธิปญญาสิกขา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการกำหนดนโยบายเพื่อการบริหารงานที่มีเป้าหมายของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพอย่างสูงสุด รองลงมา มีการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความเป็นจริงขององค์กรและสังคมและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ องค์กรมีการศึกษาแนวทางความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรและการดำเนินการตามความต้องการของสมาชิก

2. ด้านความโปร่งใส (อภิสีลสิกขา)โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ องค์กรมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างรายโครงการทั้งหมดได้ประกาศเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบบนเว็บไซต์หรือสื่ออื่น ๆ รองลงมา องค์กรมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้บริการตามภารกิจหลักเป็นมาตรฐานเดียวกัน โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ องค์กรมีการบริหารจัดการ เพื่อให้บริการอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ

3. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (อภิจิตตสิกขา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ บุคลากรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานในองค์กร เช่น มีการประชุมประชาคม ฯลฯ รองลงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับข้อมูลข่าวสารการบริหารงานและนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารและเป็นไปตามความต้องการของประชาชน เช่น การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวเสียงตามสาย การสืบค้นจากเว็บไซต์ อปท. การโต้ตอบในกระดานอิเล็กทรอนิกส์ของ อปท. ฯลฯ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา เช่น การประชุมประชาคม การแสดงความคิดเห็นของประชาชนในเว็บไซต์หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่น ๆ

4. ด้านการติดตามและการประเมินผลการดำเนินงาน (อภิปัญญาสิกขา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการติดตามผลอย่างเป็นระบบประเมินมีความน่าเชื่อถือและตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ได้แก่ การประเมินผลโดยองค์กรภายนอกหรือหน่วยงานภาครัฐ รองลงมา ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารงานในองค์กรได้ไม่น้อยกว่า 2 ช่องทาง เช่น เว็บไซต์ ทางสื่อสิ่งพิมพ์ ทางวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการตรวจสอบหรือสอบถามที่เป็นอิสระเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ได้แก่ การตรวจสอบ/ทบทวนทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน ทุกไตรมาส หรือทุกหกเดือน หรือโดยการจ้างองค์กรภายนอกตรวจทาน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามตำแหน่งโดยรวม และด้านความโปร่งใส ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ควรให้โอกาสกับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อกำหนดเป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันหาแนวทางในความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา นำธรรมาภิบาลเข้ามาใช้ในการบริหารองค์กรมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 6 ประการ

ได้แก่ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความรับผิดชอบ 5. หลักการมีส่วนร่วม 6. หลักความคุ้มค่า เป็นเครื่องมือที่จะทำให้เป้าหมายอื่นๆ บรรลุความสำเร็จ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการเข้าถึงนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ และการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนางองค์กร เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนางองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารราชการที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ โดยรัฐบาลในส่วนกลางจะกระจายอำนาจบางส่วนให้แก่ประชาชนหรือหน่วยการ ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการบริหารและตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการสาธารณะต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายมอบให้ ซึ่งการบริหารราชการในส่วนท้องถิ่นนี้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ โดยการนำหลักการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านนโยบายการบริหารงาน 2. ด้านความโปร่งใส 3. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 4. ด้านการติดตามและการประเมินผลการทำงาน นำหลักไตรสิกขาตามแนวทางของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2540 : 121) ประกอบด้วย 1) สีสสิกขา ในด้านของสีสสิกขา คือ ต้องศึกษาในเรื่องสีสอันได้แก่ เจตนาที่จะงดเว้นไม่ละเมิดข้อห้ามด้านกาย ด้านวาจา ให้รักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ ผู้ซึ่งมีใจสูงหรืออาจกล่าวได้ว่าในด้านนี้เป็นการพัฒนาในเรื่องของพฤติกรรม 2) จิตสิกขา ในด้านของจิตสิกขา คือ ศึกษาในเรื่องจิต เรียนรู้เรื่องจิต ให้เข้าใจธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต รู้วิธีการพัฒนาจิต เพื่อให้สงบตั้งมั่นเป็นสมาธิพร้อมที่จะทำกิจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในด้านการพัฒนาจิต หรือที่เรียกว่าสมาธิ 3) ปัญญาสิกขา ในด้านปัญญาสิกขา คือ ศึกษาในเรื่องปัญญา พัฒนาด้านปัญญา ในการพัฒนาด้านปัญญานี้จะมีการพัฒนาอยู่หลายระดับ ซึ่งการมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กรเพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ต้องคอยเกิดการต่อต้านเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงานรวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร

ซึ่งบุคลากรจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และผูกพันกับองค์กร ผลลัพธ์สุดท้ายคือ องค์กรมีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2560) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหาการวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ จันทอร และ สิทธิชัย ต้นศรีสกุล (2560 : 88-100) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิกอำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยรายด้านที่มีความสำคัญและค่าเฉลี่ยสูงมาอภิปราย ดังนี้

1.1 ด้านความโปร่งใส (อริสศีลสิกขา) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ องค์กรมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างรายโครงการทั้งหมดได้ประกาศเผยแพร่ให้สาธารณชน ทราบบนเว็บไซต์หรือสื่ออื่น ๆ มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้บริการตามภารกิจหลักเป็นมาตรฐานเดียวกัน โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายข้อกฎหมาย ข้อบังคับ ที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี องค์กรมีการประกาศเผยแพร่แผนจัดหาพัสดุหรือการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีงบประมาณมีการเผยแพร่ ตามระเบียบกำหนดทุกโครงการ/กิจกรรม ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการต่าง ๆ ตามกฎหมายข้อกฎหมาย ข้อบังคับ เป็นอย่างดี เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ความโปร่งใสเป็นทั้งแนวคิดและกระบวนการที่นำไปสู่การเปิดเผย การตรวจสอบได้และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เพราะในแต่ละองค์กร และแต่ละสังคมล้วนมีวัฒนธรรมองค์กร ธรรมเนียมปฏิบัติและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม ที่แตกต่างกัน แต่ในมุมมองร่วมย่อมจะมีธรรมเนียมการปฏิบัติที่สามารถเปิดเผย ตรวจสอบและ ให้ความโปร่งใสได้ เช่น ความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ เป็นผลจากนโยบายและวิธีปฏิบัติที่จัดช่องทาง ของการให้ข้อมูลด้วยวิธี ที่เสริมความเข้าใจนโยบายสาธารณะและระเบียบปฏิบัติ เป็นต้น ซึ่งเป็นกระบวนการ ตัดสินใจของหน่วยงานที่เป็นไปอย่างเปิดเผย นอกจากนี้การน้อมนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการบริหาร องค์กรเป็นการเรียนรู้ฝึกฝนหรืออบรม ซึ่งแบ่งได้เป็นสองคือการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในเพื่อสิ้นสุด แห่งกองกิเลสและการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกหรือความรู้ทั่วไปอยู่รอบตัว

1.2 ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (อริจิตตสิกขา) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีการกำหนดนโยบายเพื่อการบริหารงานที่มีเป้าหมายของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน

เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพอย่างสูงสุด กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความเป็นจริงขององค์กร และสังคม ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้องค์กรดำเนินงานอย่างมีทิศทาง ผู้ร่วมดำเนินงานสามารถปฏิบัติงานได้ตามแนวทางที่กำหนด ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ร่วมกันกำหนดนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง บุคลากรมีการร่วมกันประชุมทุกเดือน เพื่อสำรวจปัญหาต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อกำหนดเป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหา ผู้บริหารองค์กรมีการกำหนดความต้องการในการพัฒนาองค์กรและจัดลำดับความสำคัญ ความต้องการดังกล่าว เพื่อเลือกไปเป็นนโยบายขององค์กร ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการของสมาชิกในองค์กรเพื่อจัดทำนโยบายการบริหาร องค์กรมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของสมาชิก องค์กรมีการศึกษาแนวทางความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กร และการดำเนินการตามความต้องการของสมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ จันทจร และ สิทธิชัย ตันศรีสกุล (2560 : 88-100) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญและจำเป็นต่อองค์กรอย่างยิ่ง ดังนั้น บุคลากรไม่ว่าจะมีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่ต่างกันแต่ต่างคนก็มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าควรนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นโดยเฉพาะควรนำทฤษฎีการมีส่วนร่วมเข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกันจะทำให้การบริหารงานท้องถิ่นประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพร รัตนธรรัทธา (2562) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบูรณาการหลักไตรสิกขาในกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์กรมสรรพากร พบว่า รูปแบบการบูรณาการหลักไตรสิกขาใช้วิธีบูรณาการผ่านการจัดกิจกรรม การทำบุญ โดยจัดกิจกรรม 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมถวายภัตตาหารเช้าและตักบาตรพระสงฆ์ 2) กิจกรรมรับบริจาคช่วยเหลือพระสงฆ์ชายแดนภาคใต้ 3) กิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิ เติมน้ำมัน ถวายเทียนพรรษา อาหารกลางวันของทุกวัน และ 4) กิจกรรมทำบุญเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นำหลักไตรสิกขามาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เข้าร่วม 3 ด้าน คือ ด้านร่างกาย (อภิสัสสิกขา) ด้านจิตใจ (อภิจิตตสิกขา) และด้านสติปัญญา (อภิปญญาสิกขา)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมพัฒนาศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ ประชาชนเข้าถึงการรับรู้ข่าวสารของทางราชการอยู่เสมอ
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำชุมชน ผู้นำบริหารและประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเข้ามามีบทบาทของการพัฒนาชุมชน
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำขึ้นรวมทั้งโครงการที่ชุมชนขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

- 1) ด้านนโยบายการบริหารงาน ควรสนับสนุนการศึกษาแนวทางความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรและการดำเนินการตามความต้องการของสมาชิก เพื่อปรับกระบวนการทำงานให้บรรลุสู่เป้าหมายขององค์กร
- 2) ด้านความโปร่งใส ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้บริการเกิดความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติบุคลากรควรปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่สังคมกลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด
- 3) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา เช่น การประชุมประชาคม การแสดงความคิดเห็นของประชาชนในเว็ปไซด์หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่น ๆ บุคลากรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามธรรมเนียม จารีตประเพณี สีสธรรม วัฒนธรรมอันดีงาม ซึ่งวิญญูชนพึงปฏิบัติหรือโดยสามัญสำนึก

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรจะมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหารูปแบบการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมไปด้วย
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพการศึกษาแนวทางการปรับปรุงการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในบริบทที่แตกต่างกันโดยใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามแนวพุทธ

3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในการบริหารงานท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลกับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2546). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ประจำปี 2546. กรุงเทพฯ: มปพ.
- ชลาทิพย์ ชัยโคตร. (2560). การบริหารราชการไทย (Thai Public Administration). (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2560). บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/200818>
- วสันต์ จันทกร และ สิทธิชัย ตันศรีสกุล. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 7(1), 88-100.
- สุทธิพร รัตนธรร ตรีธา. (2562). ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determination sample size for research activities. *Education and Psychology Measurement*, 30(3), 607-610.